

Наявність конкурентних переваг, унікальної цінності для споживача дасть змогу господарюючому суб'єкту досягнути поставлених цілей, перемогти суперників, завоювати ринок та забезпечити тривалий успіх на ньому.

Перелік використаних джерел:

1. Бондаренко, С. М., Лісовський, М. Ю. (2017) Конкурентні переваги – унікальні особливості сучасних підприємств. Науковий вісник Ужгородського національного університету, Випуск 15, частина 1. С. 42-45.
2. Безтелесна, Л., Чигир, Н. (2004) Механізм забезпечення сталої конкурентоспроможності великого промислового підприємства. Економіст, № 12. С. 40-44.
3. Троян, А. В. (2013) Класифікація та можливості досягнення конкурентних переваг підприємством [Електронний ресурс] – Режим доступу: file:///D:/Download/efek_2013_11_53.pdf
4. Дуброва, О.С. (2010) Процес розробки та реалізації конкурентної стратегії підприємства [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=274>
5. Портер, М. (2020) Конкурентна стратегія. Техніки аналізу галузей і конкурентів; Пер. с англ. К.: «Наш формат», 2020. 424 с.

УДК 338.242.2

Нагорняк Ірина

старший викладач кафедри економіки та фінансів
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
м.Тернопіль, Україна

Iryna Nahorniak

Senior Lecturer Department of Economics and Finance
Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University
Ternopil, Ukraine

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД ДО УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА SYSTEMIC APPROACH TO ENTERPRISE COMPETITIVENESS MANAGEMENT

Проблема підвищення конкурентоспроможності активно обговорюється на Всесвітніх економічних форумах, в міжнародних фінансових і економічних організаціях, в парламентах, урядах провідних країн світу, в наукових та університетських колах. Видана велика кількість наукових праць зарубіжних вчених.

Проблема підвищення конкурентоспроможності, в різноманітності її аспектів відображає практично всі сторони життя суспільства.

Конкурентоспроможність представляє собою складну комплексну концепцію, яка аналізувалася багатьма дослідниками на основі різноманітних підходів. Основні з них розглядають конкурентоспроможність з наступних позицій:

- конкурентоспроможність з точки зору продуктивності. Так, М. Портер [1] визначав конкурентоспроможність на рівні організації як зростання її продуктивності, яке виявляється у зниженні витрат або диференціації продуктів, що дозволяє встановлювати преміальні ціни на товари підприємства.

- конкурентоспроможність у взаємозв'язку з результатами діяльності окремих одиниць бізнесу. Зокрема, Б. Скотт визначав конкурентоспроможність як засіб підвищення доходів організації та забезпечення необхідного рівня інвестицій для підтримки цієї тенденції у майбутньому [2]. Р. Пейс та Е. Стефан запропонували більш комплексне визначення, висловивши думку про те, що конкурентоспроможність виявляється у

спроможності організації забезпечувати захист своїх інвестицій в обраній сфері підприємництва, отримувати прибуток від інвестицій та забезпечувати робочі місця в майбутньому [3].

Варто зазначити, що більшість наукових досліджень наголошує на пріоритетності поняття конкурентоспроможності продукції (товару). Не заперечуючи такий підхід, все ж важливо зауважити, що товар є результатом господарської діяльності підприємства. У процесі виробництва продукції власне й закладаються ті якісні параметри товару, які формують його споживчу цінність на ринку відповідно до його вимог. Вивчаючи обставини зовнішнього середовища та оцінюючи власні можливості, підприємство вибирає стратегію просування та збуту, створюючи умови для її успішної реалізації. Також важливо враховувати, що вивчення конкурентоспроможності на макрорівні (галузі, регіону, країни) проводиться лише через дослідження економічної діяльності підприємств відповідного типу. Тому можна зробити висновок про важливість забезпечення конкурентоспроможності підприємства як найбільш важливої з позицій мікро- та макроекономіки.

У стратегічному плані конкурентні позиції підприємства базуються на таких основних компонентах макро- і мікрорівня, як національні фактори, конкурентні умови галузі, а також ресурси самого підприємства (фінансові, сировинні, енергетичні, трудові, інтелектуальні та ін.), які трансформуються в процесі управління у продукти або послуги.

Системний підхід до управління є одним з найбільш важливих. Важливість застосування системного підходу до управління конкурентоспроможністю пояснюється, передусім, багатогранністю цієї складної економічної категорії та великою кількістю чинників, які на неї впливають, і впливає на підставі логічного закону достатніх підстав із таких логічних причин:

- управління конкурентоспроможністю передбачає різні види діяльності;
- ефективність управління конкурентоспроможністю досягається усіма видами менеджменту (виробничим, фінансовим та інформаційним менеджментом, маркетингом);

повнота управління конкурентоспроможністю забезпечується здійсненням відповідних управлінських заходів на різних адміністративно-господарських рівнях;

управління конкурентоспроможністю на різних рівнях скеровується на різні об'єкти;

управління конкурентоспроможністю здійснюється на різних стадіях життєвого циклу продукції, а отже, в різних підрозділах підприємства, роботу яких необхідно чітко координувати.

Саме конкурентні переваги, сформовані як системна характеристика діяльності сучасного підприємства може слугувати фундаментом міцних конкурентних позицій підприємства, визначати характер стратегії його розвитку, а також об'єктом стратегічного управління. Загалом основна мета управління конкурентоспроможністю підприємства полягає у формуванні набору інструментів та механізмів, реалізація яких на системній основі дасть можливість розвивати усі складові ресурсного потенціалу, дія яких забезпечить ефективну діяльність та стійкий розвиток підприємства в умовах самих різноманітних зміни ключових чинників внутрішнього та зовнішнього середовища.

Основними проблемами, які перешкоджають успішній реалізації конкурентних переваг українських підприємств, є передусім техніко-технологічна відсталість компаній і наявність несприятливого бізнес-клімату в українській державі.

Важливим аспектом конкурентоспроможності вітчизняних підприємств на міжнародних ринках є позиціонування України в міжнародних рейтингах. Так, за оцінкою Всесвітнього економічного форуму (GCI), Україна у 2019 році втратила дві позиції, опустившись із 83 місця на 85. Найближчі сусіди України в рейтингу – Шрі-Ланка (84 місце) та Молдова (86 місце). Серед основних причин погіршення рейтингу нашої держави – регрес у сфері розвитку фінансових систем, де позиція погіршилася на 19 пунктів, до 136 місця, та в сфері охорони здоров'я – на 9 пунктів, до 101 місця. Відбулося незначне погіршення показників макроекономічної стабільності – з 131-го на 133 місце та інноваційної

спроможності – з 58 на 60 місце. Необхідно зазначити, що це найгірший рівень України в рейтингу GCI за останні 7 років. Аналогічне місце країна займала в 2016 році, тоді вона поступилася 79-ю сходинкою в 2015 році, при цьому в 2012-му була на 73-й. Також потрібно зауважити, що серед республік колишнього СРСР, які представлені в рейтингу, гірше України перебувають лише три країни – Молдова (86 місце), Киргизія (96 місце) та Таджикистан (104 місце) [4].

Така оцінка України за міжнародними рейтингами свідчить про низький рівень конкурентоспроможності нашої держави на світових ринках, що спричиняє певну недовіру до вітчизняних підприємств з боку іноземних контрагентів. Саме тому проблема конкурентоспроможності підприємства виходить за межі безпосередньо менеджменту та стосується загальних системних процесів у економіці країни.

Конкурентоспроможність підприємств загалом формує конкурентоспроможність країни. Сьогодні Україна є однією з найменш конкурентоздатних країн, тому стає очевидним, що проблема підвищення конкурентоспроможності як вітчизняних товарів і послуг, так і економіки України в цілому, сьогодні виходить на перший план.

Перелік використаних джерел:

1. Портер М. Международная конкуренция: Конкурентные преимущества стран / М. Портер; пер. с англ. И.В. Квасюка и др.; под ред. В.Д. Щеткина. — М.: Международные отношения, 1993. — 896 с.
2. Scott W. US Competitiveness and the World Economy / W. Scott, G. Lodge. — Boston: Harvard Business School Press, 1985. — 642 p.
3. Пейс Р., Стефан Э. Парадигмы конкурентоспособности / Пер. с англ. под ред. Н.Я. Петракова. — М.: Экономика, 1995. — 234 с.

УДК 332

Панухник Олена

доктор економічних наук, професор
завідувач кафедри економіки та фінансів
Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя
м. Тернопіль, Україна

Olena Panukhnyk

Doctor of Sciences (Economics), Professor
Head of the Department of Economics and Finance
Ternopil Ivan Pulyk National Technical University
Ternopil, Ukraine

ВІРУС РЕЦЕСІЇ ПЕРЕПИСУЄ СЦЕНАРІЙ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНО-ГОСПОДАРСЬКИХ СИСТЕМ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ THE RECESSION VIRUS CHANGES DEVELOPMENT SCENARIOS OF TERRITORIAL AND ECONOMIC SYSTEMS OF REGIONS OF UKRAINE

Як науковці, так і представники владних структур одноставні в думці про необхідність посилення ролі територіально-господарських систем регіонів, розширення їх прав і можливостей у різних сферах політики. Водночас, недооцінюється дуже важливий фактор – глобалізація світогосподарських процесів. Наприклад, сучасні транснаціональні корпорації на даний час сконцентрували в своїх руках у 4-5 разів більше грошових ресурсів, ніж їх мають усі національні банки, разом узяті. Необхідно враховувати міжнародні фактори руху капіталу та умови інвестиційної привабливості, адже ізольовано регіони зростати не будуть, а сподівання на допомогу загальноукраїнського бюджету марні. Згідно чинного законодавства, зовнішні запозичення мають право робити тільки міські ради, виконавчі